

ПІДГОТОВКА ПЕДАГОГА ДО РОБОТИ З РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Прогресивні тенденції розвитку суспільства диктують соціальне замовлення на всебічно розвинену, духовно багату особистість, людину з високим рівнем культури мовлення, що передбачається Національною доктриною розвитку освіти України у XXI столітті та Стандартом мовної освіти. Оскільки основи такої особистості закладаються в дошкільному віці, Базовий компонент дошкільної освіти націлює педагогів на розвиток мовленнєвої культури дошкільників [1].

Виховання культури усного мовлення тісно пов'язане з умінням користуватися багатьма ресурсами української мови, правильно й виразно висловлювати свої думки. Образне мовлення, як компонент виразності, є показником якісного, довершеного мовлення і виступає для дітей дошкільного віку, які живуть і виховуються в російськомовному регіоні, експонентом характеру, ментальності, художнього генія українців.

Проблема розвитку образного мовлення дітей старшого дошкільного віку є складною, багатоаспектною, тому потребує відповідної професійної підготовки спеціалістів.

Метою даної статті є аналіз проблем, пов'язаних із підготовкою педагогів дитячих садків м. Севастополя до роботи з розвитку образного мовлення дітей дошкільників.

Завдання статті полягають у: стислій характеристиці шляхів підготовки педагогів до роботи з навчання дітей дошкільного віку української мови та розвитку образного мовлення; окресленні сучасних форм роботи з даної проблеми в системі вищої та післядипломної освіти.

З метою виявлення знань студентів про сутність поняття образності мовлення нами було проведено анкетування серед студентів-випускників Севастопольського міського гуманітарного університету, що навчаються заочно за спеціальністю “Дошкільне виховання”. Анкети містили в собі запитання про поняття “образність мовлення”, “виразники образності”.

На питання „Яке мовлення, на вашу думку, вважається образним?” ми отримали такі відповіді:

6 % респондентів визначили його, як “мовлення, якому притаманна яскравість, емоційна насиченість, алегоричність, виразність тощо”;

10 % - “мовлення, яке містить у собі епітети, метафори, гіперболи, слова з переносним значенням”;

10 % - „виразне мовлення”;

25 % - „художнє мовлення”;

10 % - „мова творів художньої літератури”;

9 % - “мовлення, що впливає на емоції”;

10 % - “описове мовлення про предмети та дії”;

20 % - відповідь відсутня.

Як бачимо, вагома частина опитуваних не має чіткого уявлення про поняття “образне мовлення”. Щодо завдання назвати виразники образності, то тут вирізнялись такі групи відповідей:

5 % опитуваних назвали лексико-семантичні засоби образності мовлення та засоби інтонаційної виразності мовлення;

35 % - назвали засоби інтонаційної виразності та невербальні засоби мовлення (міміка, жести);

35 % - указали на читання художніх творів, розповіді вихователя, заучування віршів напам'ять, бесіди за змістом художніх творів;

25 % - відповіді відсутні.

Результати проведеного анкетування засвідчили недостатній рівень теоретичної та практичної підготовки випускників до роботи з розвитку образного мовлення дітей дошкільного віку; респондентами не достатньо розмежовуються поняття “виразники образності” з методами роботи вихователя. Це спонукає до пошуку нових, більш ефективних шляхів вирішення цієї актуальної проблеми.

Основу знань студентів про образність мовлення закладають такі дисципліни, як “Дитяча психологія”, “Практикум з української мови”, “Сучасна українська літературна мова”. На заняттях із “Дитячої психології” студенти вивчають особливості образного мислення дошкільників, формування якого є умовою розвитку образного мовлення. Упродовж практикуму з мови майбутні педагоги вдосконалюють усне та писемне мовлення, вправляються у правильному вживанні лексичних, орфоепічних, орфографічних, граматичних та синтаксичних мовних норм.

Під час вивчення теми “Культура мовлення” студенти знайомляться із сутністю поняття мовленнєвої культури, визначають та стисло характеризують ознаки культури мовлення, серед яких і така ознака, як образність. Ці питання вивчаються протягом двох академічних годин. При розгляді теми “Функціональні стилі мовлення” цієї теми побічно торкаються при характеристиці публіцистичного, розмовного та художнього стилів. Вивчаючи тему “Лексика і фразеологія”, студенти стисло розглядають відповідні засоби образності української мови.

Продовжується ця робота під час вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, таких як: “Методика навчання рідної мови” – при вивченні тем: “Методика розвитку словника дітей дошкільного віку”, “Методика ознайомлення з художньою літературою” (для російськомовних дітей) та характерної для російськомовних регіонів дисципліни – “Методика навчання української мови в дошкільних закладах”, - теми: “Методика словникової роботи”, “Методика ознайомлення дітей з творами українських письменників” тощо; “Практикум з виразного читання”, спецкурсу “Народна педагогіка”.

За результатами анкетування ми дійшли висновку, що підготовка педагогів до роботи з розвитку образного мовлення дітей дошкільного віку потребує додаткових зусиль. Ця робота, на наш погляд, має носити комплексний характер і складатися з таких компонентів:

1. Розвиток образного мовлення студентів, засвоєння ними всього багатства образного українського слова через залучення до української фольклорної культури та творів українських письменників.

2. Виховання пошани та любові до української національної культури, мови.

3. Формування знань про особливості образного, ейдетичного мислення старших дошкільників, як передумови розвитку образного мовлення.

4. Формування знань про сутність та засоби образності усного мовлення, ефективні засоби, методи та прийоми роботи з розвитку образного мовлення дошкільників.

5. Формування практичних навичок та вмінь керівництва художньо-мовленнєвою діяльністю дітей.

У 2005-2006 н.р. за ініціативою кафедри теорії та методики дошкільного виховання та початкового навчання Севастопольського міського гуманітарного університету, методичного кабінету з дошкільного виховання Севастопольського Інституту післядипломної освіти був проведений моніторинг серед педагогічних працівників дошкільних закладів з метою виявлення професійних інтересів стосовно українознавчої роботи. З урахуванням результатів моніторингу організувався й функціонує навчально-методичний центр “Джерело”, робота якого спрямована на покращання роботи з навчання дітей української мови в дошкільних закладах. Така поглиблена робота потрібна педагогам нашого міста, оскільки вони ще недостатньо володіють літературною формою української мови, а лише за умови володіння вихователем українською мовою можемо говорити про його здатність здійснювати роботу з розвитку образного мовлення дошкільників.

Робота центру включає в себе проведення ряду постійно діючих семінарів, котрі відвідують як студенти, що навчаються за спеціальністю “Дошкільне виховання”, так і педагоги дитячих садків Гагарінського району м. Севастополя. Зміст роботи центру “Джерело” показано на таблиці 1.

Залежно від власного рівня володіння українською мовою і професійних інтересів, педагоги відвідують той чи інший постійно діючий семінар.

Таблиця 1.

ПДС	год.
Сучасна українська літературна мова	36
Практикум з української мови	36
Методика навчання української мови в дошкільному закладі	36
Природа Криму	18
Методика ознайомлення дошкільників із природою Криму	18
Народознавство	36
Українська дитяча література	36
Українське декоративно-прикладне мистецтво	36
Методика ознайомлення з українським образотворчим мистецтвом	36
Українські народні рухливі ігри	18
Українські музичні твори в роботі з дошкільниками	36

Під час вивчення української дитячої літератури учасники постійно діючого семінару докладно знайомляться з біографією, творчістю українських письменників та поетів, на практичних заняттях вправляються в літературознавчому аналізі художніх творів для дітей, що збагачує їхні знання про різноманітні засоби образності художнього слова.

Постійно діючі семінари з українського декоративно-прикладного мистецтва та методики ознайомлення дітей з українським образотворчим мистецтвом, поряд із вирішенням своїх безпосередніх завдань, сприяють формуванню у слухачів знань про виразність, образність назв витворів народних ремесел, сприяють естетичному та моральному розвитку.

Робота в ПДС “Українські музичні твори в роботі з дошкільниками” та “Українські народні рухливі ігри” сприяє прищепленню любові до української пісенної культури, сприяє професійному зростанню, адже саме через народну пісню, пісні українських композиторів збагачується образний словник дітей, уява, дитина розвивається естетично.

У навчально-методичному центрі була створена творча група для участі в експериментальній роботі з розвитку образного мовлення дітей старшого дошкільного віку в межах нашого дисертаційного дослідження, до якої ввійшли педагоги дошкільних закладів, у яких виховно-освітня робота здійснюється

Під час вивчення “Сучасної української літературної мови” розглядаються стильові особливості української мови, образні засоби вивчаються у ракурсі мовних засобів художнього стилю.

Практикум з української мови дає можливість краще засвоїти норми української мови, вправлятися у використанні граматичних, лексичних, фонетичних, морфологічних та синтаксичних засобів образності мовлення.

У процесі вивчення методики навчання української мови в дошкільному закладі докладно вивчається сутність та зміст художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників, форми роботи з формування художньо-мовленнєвої компетенції, до змістового аспекту якої входить і засвоєння дітьми вміння вирізняти образні слова та вирази з художнього тексту та активно використовувати їх у зв'язних висловлюваннях.

Вивчення природи Криму, як частини України, та методики ознайомлення дошкільників із природою Криму дає можливість познайомити дітей з образними народними назвами рослин рідного краю, пам'ятних місць Кримського півострова. Це є важливим моментом у дотриманні принципу регіональності в ознайомленні дітей з народознавством.

українською мовою. Робота творчої групи спрямована на дослідження методичних аспектів роботи з розвитку образного мовлення старших дошкільників засобами поетичних творів гумористичного характеру за такими напрямками:

1. Поняття й сутність образного мовлення (теоретичний аспект).

2. Завдання і зміст роботи з розвитку образного мовлення дітей дошкільного віку (аналіз програм виховання в дошкільному закладі).

3. Аналіз збірок, призначених для читання дітям, із метою виявлення наявності та характеристики поетичних творів гумористичного характеру.

4. Засоби образності усного мовлення: фонетико-словотворчі, лексико-семантичні, синтаксичні, елементи інтонаційної виразності, тропи, стилістичні фігури (теоретичний аспект).

5. Аналіз та характеристика поетичних творів гумористичного характеру (вирізнєння художніх тропів, гумористичних висловів).

6. Створення конспектів різних видів роботи з використанням гумористичних авторських віршів для розвитку образного мовлення старших дошкільників.

Таким чином, урахуовуючи специфіку російськомовного регіону, яким є м. Севастополь, такий комплексний підхід до підготовки педагога з розглянутої проблеми допоможе підняти виховно-

освітню роботу в дошкільних закладах на більш високий якісний рівень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 1997.
2. *Богущ А.* Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. – Одеса: Ярослав. – 2004.

Подано до редакції 24.10.05

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются пути подготовки специалистов по дошкольному воспитанию к работе по развитию образной речи детей дошкольного возраста в системе высшего и последиplomного образования.

SUMMARY

The article describes some ways of training specialists of preschool education for work aimed at development of figurative speech of pre-schoolers in the system of higher and post-graduate education.

Науковий керівник – Богущ А.М., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України.
